

RUS TILINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Tuxtanazarova Sitorabonu Baxtiyor qizi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Interfaol metodlarning ta'lim oluvchilar faolligini oshirish, mustaqil fikrlash, kommunikativ ko'nikmalar va nutqiy kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, "Aqliy hujum", "Klaster", "Bahs-munozara", "Rolli o'yin", juftlik va kichik guruhlarda ishlash kabi metodlarning rus tilini amaliy o'zlashtirishdagi imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida interfaol metodlardan maqsadli va tizimli foydalanish rus tilini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qilishi asoslangan.*

Kalit so'zlar: *rus tili, interfaol metodlar, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, nutqiy ko'nikmalar, innovatsion ta'lim.*

Аннотация: *В статье рассматриваются педагогические возможности использования интерактивных методов в обучении русскому языку. Анализируется значение интерактивных методов в повышении активности обучающихся, развитии самостоятельного мышления, коммуникативных навыков и речевой компетенции. Рассматриваются возможности таких методов, как «Мозговой штурм», «Кластер», дискуссия, ролевая игра, работа в парах и малых группах. Обосновывается, что целенаправленное и систематическое применение интерактивных методов способствует повышению эффективности обучения русскому языку.*

Ключевые слова: *русский язык, интерактивные методы, образовательный процесс, педагогические технологии, коммуникативная компетенция, речевые навыки, инновационное обучение.*

Abstract: The article examines the pedagogical potential of using interactive methods in teaching the Russian language. It analyzes the role of interactive methods in increasing learners' activity, developing independent thinking, communication skills, and speech competence. The study considers such methods as brainstorming, clustering, discussion, role-playing, pair work, and small-group activities. The results demonstrate that purposeful and systematic use of interactive methods contributes to improving the effectiveness of Russian language teaching.

Keywords: *Russian language, interactive methods, educational process, pedagogical technologies, communicative competence, speech skills, innovative education.*

Kirish.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish, ta'lim oluvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ularning mustaqil fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, chet va xorijiy tillarni, jumladan, rus tilini o'qitishda an'anaviy metodlar bilan bir qatorda interfaol ta'lim metodlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim vositasi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Rus tilini o'rganish jarayoni faqat grammatik qoidalar va nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanmaydi. Unda tinglab tushunish, o'qish, yozish va og'zaki nutq ko'nikmalarini shakllantirish, yangi so'zlarni amaliy vaziyatlarda qo'llash hamda erkin muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim oluvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradigan interfaol metodlardan foydalanish samarali pedagogik yechimlardan biridir.

Interfaol metodlar ta'lim oluvchilarni o'zaro hamkorlik qilish, fikr almashish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarishga undaydi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Bahs-munozara", "Rolli o'yin", juftlik va kichik guruhlarida

ishlash kabi metodlar rus tilini o'qitish jarayonida kommunikativ muhitni shakllantirish imkonini beradi. Bunday yondashuv orqali ta'lim oluvchilarning nafaqat tilga oid bilimlari, balki kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalari ham rivojlanadi.

Shuningdek, interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli tashkil etish, har bir ta'lim oluvchining faolligini ta'minlash hamda o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ayniqsa, rus tilini o'qitishda real hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar, dialoglar, rolli mashqlar va hamkorlikdagi faoliyatlardan foydalanish tilni amaliy o'zlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganish, ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlash va amaliyotda qo'llashning samarali usullarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-metodik masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada rus tilini o'qitish jarayonida interfaol metodlarning o'rni, ularning pedagogik imkoniyatlari hamda ta'lim oluvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili.

Rus tilini o'qitish metodikasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda ta'lim jarayonini faollashtirish, ta'lim oluvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish va til materiallarini amaliy faoliyat bilan bog'lash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarda interfaol ta'lim metodlari ta'lim oluvchini passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiruvchi pedagogik vosita sifatida baholanadi.

Interfaol metodlarning nazariy asoslari konstruktivistik, shaxsga yo'naltirilgan va kommunikativ ta'lim yondashuvlari bilan chambarchas bog'liq. Ushbu yondashuvlarga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmasdan, ta'lim oluvchining faol ishtiroki, muloqoti, hamkorligi va mustaqil faoliyati orqali shakllantiriladi. Shu jihatdan rus tilini o'qitishda guruhli va juftlikdagi mashg'ulotlar, muammoli

topshiriqlar, rolli o'yinlar hamda munozaralardan foydalanish samarali metodik imkoniyat sifatida qaraladi.

Pedagogik tadqiqotlarda interfaol metodlarning afzalliklari sifatida ta'lim oluvchilarning darsdagi faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish, o'z fikrini rus tilida ifodalashga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirish va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish kabi jihatlar ko'rsatib o'tiladi. Ayniqsa, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda til birliklarini real yoki shartli muloqot vaziyatlarida qo'llashga imkon berilishi rus tilini amaliy o'zlashtirish uchun muhim hisoblanadi.

Shuningdek, zamonaviy metodik adabiyotlarda interfaol ta'limni raqamli vositalar bilan uyg'unlashtirish masalasiga ham katta ahamiyat berilmoqda. Elektron taqdimotlar, interaktiv topshiriqlar, onlayn muloqot vositalari va multimedia materiallari til o'rganish jarayonini yanada ko'rgazmali va qiziqarli tashkil etish imkonini beradi. Biroq interfaol metodning samaradorligi faqat undan foydalanishning o'zi bilan emas, balki uning ta'lim maqsadi, mavzu mazmuni va ta'lim oluvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda tanlanishi bilan belgilanadi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy-metodik adabiyotlar tahlili rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish va ta'lim oluvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish uchun keng pedagogik imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatadi.

Natijalar va nazariya.

Rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish bo'yicha olib borilgan tahlillar ushbu metodlarning ta'lim jarayonini faollashtirish va til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim pedagogik imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. Interfaol yondashuvning asosiy afzalligi shundaki, bunda ta'lim oluvchi dars jarayonining bevosita ishtirokchisiga aylanadi. U tayyor ma'lumotni qabul qilish bilan cheklanmay, savol berish, fikr bildirish, muammoni tahlil qilish, o'z nuqtayi nazarini asoslash va boshqalarning fikrlarini tinglash orqali bilimlarini mustahkamlaydi.

Tahlil natijalariga ko'ra, rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish, avvalo, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Tilni o'zlashtirish jarayonida grammatik qoidalarni bilishning o'zi yetarli bo'lmay, ularni real muloqot jarayonida to'g'ri qo'llash ham talab etiladi. Shu sababli dialog, munozara, rolli o'yin va vaziyatli topshiriqlar orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar ta'lim oluvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlarning yana bir muhim natijasi ta'lim oluvchilarning mustaqil fikrlash faoliyati kuchayishida namoyon bo'ladi. Masalan, "Aqliy hujum" metodi orqali muayyan mavzu bo'yicha turli fikrlar shakllantiriladi, "Klaster" metodi orqali tushunchalar o'rtasidagi bog'liqlik aniqlanadi, bahs-munozara orqali esa ta'lim oluvchilar o'z fikrlarini dalillar asosida ifodalashga o'rganadi. Bunday faoliyatlar rus tilidagi lug'at boyligini kengaytirish va nutqiy faollikni oshirishga yordam beradi.

Interfaol ta'limning nazariy asosini ta'lim oluvchining faol ishtiroki va o'zaro hamkorligi tamoyili tashkil etadi. Ushbu yondashuvda o'qituvchi bilimni faqat yetkazib beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Ta'lim oluvchi esa bilimlarni mustaqil ravishda izlash, tahlil qilish va amaliy faoliyat orqali o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish kommunikativ yondashuv tamoyillari bilan bevosita bog'liq. Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi til birliklarini nazariy jihatdan bilish bilan bir qatorda, ulardan muloqot jarayonida samarali foydalanish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat. Shu nuqtayi nazardan, rus tilidagi dialog va monologlar, savol-javoblar, rolli vaziyatlar, juftlik va guruhli topshiriqlar amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot davomida interfaol metodlarni shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkinligi aniqlandi. Birinchi guruhga **fikrlashni faollashtiruvchi metodlar** — "Aqliy hujum", "Klaster", "B-B-B" kabi usullar kiradi. Ikkinchi guruhni **kommunikativ metodlar** — dialog, munozara, rolli o'yin va savol-javoblar tashkil

etadi. Uchinchi guruhga esa **hamkorlikka asoslangan metodlar** — juftlikda va kichik guruhlarda ishlash, o‘zaro baholash hamda jamoaviy topshiriqlar kiradi.

Mazkur metodlarning uyg‘un qo‘llanilishi rus tilini o‘rganishda tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarining kompleks rivojlanishiga imkon beradi. Masalan, yangi mavzu dastlab “Aqliy hujum” orqali muhokama qilinib, keyinchalik guruhli topshiriqlar va rolli o‘yinlar yordamida amaliy mustahkamlanishi mumkin. Yakuniy bosqichda esa savol-javob yoki o‘zaro baholash orqali o‘zlashtirish darajasi aniqlanadi.

Interfaol metodlardan foydalanish ta’lim jarayonida ijobiy psixologik muhitni shakllantirishga ham xizmat qiladi. O‘zaro fikr almashish va hamkorlik qilish imkoniyatining mavjudligi ta’lim oluvchilarning rus tilida xato qilishdan qo‘rqmasdan fikr bildirishiga sharoit yaratadi. Bu esa ayniqsa og‘zaki nutqni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari rus tilini o‘qitishda interfaol metodlardan maqsadli va tizimli foydalanish ta’lim samaradorligini oshirish, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, mustaqil fikrlashni shakllantirish hamda ta’lim oluvchilarning darsdagi faolligini ta’minlash uchun keng pedagogik imkoniyatlar yaratishini ko‘rsatadi. Interfaol metodlarning samaradorligi ularni mavzu mazmuni, ta’lim maqsadi va ta’lim oluvchilarning ehtiyojlariga mos holda tanlash va izchil qo‘llash bilan belgilanadi.

Xulosa.

Rus tilini o‘qitishda interfaol metodlardan foydalanish zamonaviy ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vositalardan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlar ta’lim oluvchilarning darsdagi faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va o‘z fikrini rus tilida erkin ifodalash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Interfaol metodlarning “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Bahs-munozara”, “Rolli o‘yin”, juftlik va kichik guruhlarda ishlash kabi shakllaridan foydalanish rus tilining

amaliy o'zlashtirilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday metodlar orqali grammatik va leksik bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llash, dialogik va monologik nutqni rivojlantirish hamda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, interfaol ta'lim ta'lim oluvchilar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirib, o'zaro fikr almashish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonida ijobiy psixologik muhitni shakllantirishga yordam beradi.

Umuman olganda, rus tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish an'anaviy yondashuvlarni to'ldirgan holda ta'limning mazmuni va sifatini oshirishga imkon beradi. Ushbu metodlarning samaradorligi ularni ta'lim maqsadi, mavzu mazmuni va ta'lim oluvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda tanlash hamda tizimli qo'llashga bog'liq. Shu sababli rus tilini o'qitish amaliyotida interfaol metodlardan oqilona va maqsadli foydalanishni yanada kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Пассов Е.И. **Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению.** — М.: Просвещение, 1991.
2. Щукин А.Н. **Методика преподавания русского языка как иностранного.** — М.: Высшая школа, 2003.
3. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. **Новый словарь методических терминов и понятий.** — М.: ИКАР, 2009.
4. Полат Е.С. **Новые педагогические и информационные технологии в системе образования.** — М.: Академия, 2009.
5. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. **Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика.** — М.: Академия, 2008.
6. Вербицкий А.А. **Активное обучение в высшей школе: контекстный подход.** — М.: Высшая школа, 1991.
7. Выготский Л.С. **Мышление и речь.** — М.: Лабиринт, 1999.

8. Зимняя И.А. **Педагогическая психология.** — М.: Логос, 2004.
9. Пассов Е.И. **Урок иностранного языка.** — М.: Просвещение, 1988.
10. Соловова Е.Н. **Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций.** — М.: Просвещение, 2002.